

دقت غزله / ۱۳۴۰

صلی : ۴ - ۵

نشریه ثانی - مارت ۳۴۰

نم : ۳

دار الفنون

ادبیات فارسی و ادبیات عربی

فلسفه، اجتماعیات، تاریخ، جغرافیا، ادبیات

ایکی آیدہ بر نشر اولنور

مدرجات :

علم حقنہ		[احمد نعیم]
لہستان قرالی ایستانسلاوس		[احمد رفیق]
عمومی لسان تدقیقاتی		[نجیب عاصم]
یکی چیقان کتابلر - ملیت نظریہ لری		[محمد امین]
تنقید - تورک تاریخی		[نجیب عاصم]

استانبول - مطبعہ عامرہ

۱۳۴۰ - ۱۹۲۴

عمومي علم لسان تدقیقاتی

بزرده ايلك او كچه مرحوم ش . سامي بك « لسان » ديه علم لسانه متعلق بر اثر نشر ايتمش ایدی . اوندن سوكردهده بعض مجموعه لردهده ، اقوام غنیه سنده بر طاقیم لسانی مقاله لر نشر ایتدیكم کی دارالفنون طلبه سی ایچون ده ایکی كتاب نشر ایتدم . فقط الی قلم طوتانلردن و حتی عالم کچینلردن برچوق کیمسه لرك بو علمدن بی خبر قالدقلزنی حیرتله کورمکده اولدیغم جهته فرانسه نك الك مشهور و بویوك لسان عالم لرندن موسیو میه نك اخیراً نشر ایلدیکی بر اثرده کی لسانی مقاله لرك ترجمه سنی فا کولته من مجموعه سنده نشره قرار ویردم . علم لسان ، معلومدرکه اون دو قوزنجی عصرک محصولیدر ، و صرف علوم طبیعیه و تجربیه دندر . شو یاقینلرده اجتماعیات ساحه سنده کیریور . بو سیوطینك المزهری ايله اوکره نیله میه جکی کبی جورجی زیدانك موداسی کچن فلسفه الغویه سیله ده اوکره نیله من . یکی بیلکیلر یکی کتابلرده بولنور . ابن فارسك :

— بکا بریامدیكم لغتی صرریکنز ، یومشاغهمی ، سمرته می ، سسلی به می ، سسزهمی دلالت ایتدیکنی سویله ییم؛ دیمش ، سوزده صورمشلر ، بولمش ایتمش ، مش ... بو کونکی علم لسان او کهنه ادعانك اساسسز اولدیغنی تمامیه اثبات ایتمشدر . آرتق بوماصاللرك دوری قاپاندی ، حقیقی علم ساحه سنه کیره لم ، اوراده فیض آله لم . آدریاتیقی آ—دریادن ، افه سوس افه صویندن چیقارمقله دیلنزه خدمت ایدلک شویله دورسون علمی حیثیتنزه اهانت ایدلمش اولور .

نجیب عاصم

عمومي علم لسان تدقیقاتی

۱

علم لسان اربابی دیللرده وقوعه کلن ده کیشکلکاری ایضاحه قالدقلری زمان اوفاق مقدارده اساس معلوماته استناد ایدرلر .

بونلر تلفظك بعض آنلرده ، بعض موقعلرده شویله بویله تحوللره دوچار اولدقلرینی و بونلرک بوتور معنا و صرف و نحو ملاحظاتندن کاملاً آزاده اوله رق صوتی بر قانون تحتندہ تحدی اتبان ایدرلر . بویله جه شمالی فرانسه ده ، آلتنجی ایله اونجی عصر آراسنده ، کله نك هجاسنده کی a برابرکم e اولیور ، canta امر حاضر ی chante اولدیغی کی ، lenta . مؤثی ده lente اولیور . معناده صرف و نحوه عائد وظیفه لرده دیگر تبدلر وقوعه کلدی ، واقعا بونلرده دیگر لرینه بکزه بن نتیجه ویره بیلرلر ایسه ده ، بونلر ممثله طریقیه اولدیغندن اساس طبیعتلری جه تیلله اونلردن آیرد ایدیلر . مثلاً cantas, cantat ساده جه تلفظك دیکشمه سیله ، chante (il) , chantes (tn) اولملر ، و تلفظك دیکشمه لری عینی زمانده canta بی ، (صو کده کی ابکم e سز) chant (je) و homo بی ده on و تحویل ایتشدرد ؛ اون برنجی عصرده فرانسه زجه ده chant, chantes, chantet دیه تصریف ایدیلر ایدی ، فقط عینی نوعدن اولان Trambler , entrere کی فعللرده برنجی شخصده ده e ایله entre, Tremble دیه تصریف ایدیلر ایدی ؛ ایسته بونمونه و chantes chantet مقارنتی تأثیریه برنجی شخصه e کیره رک chante دینلمش ، کوریلیمور که tu chantes ابکم e سی تلفظك دیکشمه سندن ، je chante کیکی ایسه بر انحنای صرفیدن نشئت ایتشدرد ؛ بونلر بر لرندن آیری ایکی حال اولوب مشترک برسیما عرض ایله لری آنجق هیچ بر نفوذ خارجی اولمقسزین بنفسه تظاهر ایله لرندندر .

فقط شوایکی نوعدن باشقه براوچنجیسی واردر ، هر هانکی بر محلك دیلی اعضا سـنـك آز چوق مناسبته بولندیغی اهالی اسـانـك تأثیری آلتنده بولنور ؛ دیگر دیلاردن ، قونوشمه لردن ، حتی کتابلردن کله لر ، نحوی شیوه لر ، اشکال صرفیه و تلفظ اقتباس ایدیلر . نتیجه تمامیه بنفسه وقوعه کلن تحوللر کی اولور : بویله جه Wa تلفظی پارسده We یرینه قائم اولمش ؛ شمـدی پارس نفوذینه کیرن هر یرده بویله تلفظ اولنیور ؛ بناء علیه loi کله سی آرتق اورالرده lwé دکل : پارسده اولدیغی کی lwa دیه سویلنیور ؛ فقط پارسده بو تبدل بنفسه ایدی . حال بوکه پارس نفوذینه تابع اولان یرلرده lwa استعاره ایدلمشدر . نتیجه بردر ؛ فقط طرز وقوع تماماً آیری در ، تحلیلدن اول تدقیقی لازم اولان ایسه طرز وقوعدر .

اون دو قوزنجی عصرده علم لسانک تطبیق ایلدیکی اساسلر باشلیجه «صوتیات قانونلری» اوپدروش (Analogie) استعاره « اودونج آله کی اوچ اساسدن عبارتدر . هر زمانک

و هر مملکتك يك مختلف دیلارینه تطبیق ایدیلن بواساسلر هر یرده و دائماً تجربه ایله تحقق ایتشدر ؛ دهها زیاده دقت واعتنا ایله دیلار تاریخلرینه وقوف حاصل ایدلمش ، تلفظده کی تحوللر ، ممثله « اوبدورمه » طریقله واردونج آملقله وقوعه کان هر تورلو یکیا کلاک یاقیندن تعقیب و تحایل ایدبله بیانمشدر . علم لسان بوصورتله تماماً یکیا شمشدر . بوندن آ لینان حصه نه قدر عظیم اولورسه اولسون دیلارک توضیحی ایچون بویولده کی تبعیلردن دهها چوق شی بکله نه بیایر .

اول امرده ، اک ابتدائی برشکلده بیله اولسون هنوز تطبیقنه باشلانلماش تاس تمام لسان عائله لری بولندیغی کبی ، حتی تطبیقاتی پک ایلری واردیلش دیل کومه لرنده بیله نیدجه قونوشوشلر ، لهجیلر و حتی دیلار وارکه یکیدن تبعیه محتاجدرلر .

اک زیاده دقتله تدقیق ایدیلن ساحه ده هر لسانه حصر نفس ایله ین قیلولوغلرک کشفلرندن استفاده ایدمرک ، دستورلرک تطبیقنده یکیدن صحت تامه یه رعایت ، بحثه اوزاقدن یاقیندن تعلقی اولان واقعیلری مکرراً تدقیق سایه سنده مسائل معلومه نک یکیدن تحقیق و تعمیقنه لزوم واردر . سائر عاملرده اولدیغی کبی علم لسانده ده برچوق مسئله لرک حل ، واقعیلرک تعییننده کی صحت درحه سنه کوره در ؛ حل ایدلمش کبی کوریلن حاللر دهها یاقیندن تجرید ایدیلنجه صحیح اولدیغی کوریا ییر ؛ والده ایدیلن هر دوغریلق یکی مسئله لر احداث ایلر . هیچ بر فیلولوژی کندی کندینه کفایت ایده مز . هند لسانیاتی یله مشغول اولان بر عالم ، ساقربت متلرینک دریغ ایلدیکی تاریخلری یونانستان و چینده آرامایه مجبور اولدیغی کبی ، بر لسان عالمی ده اجنبی دیلار فیلولوژیسندن شاهدلر آرامایه محتاجدر . فرس دیلنک تاریخی تصوطنی یازمق ایچون ایرانیه اقتباس ایدیلن ارمنی کلملر مساعده ایلشدر . علم لسان متخصصی اک بویوک وقوفی یالکیز فیلولوژی دن بکله مز . زمان آرتق لسان علمنک بر فیلولوژی دائره سی اولدیغی مقایسه لی صرف و نحو ک لسان علماسنجه اصلا قبول ایدیلن بر مقایسه لی فیلولوژی تلقی ایدیلدیکی زمان دکلدر . حالده کی واقعیلرک ترصدی حالی ایضاح ایچون ماضینک تبعیدن زیاده ماضی نی توضیحه قابیلی در ، و کرک اک عامیانه و کرکسه یازلمش و ادبی رمان حاضر دیلاری ، وقتیه آرتق ترصد ایدیله مه ین لسانلری تدقیقه قویولان علمایی کندیلرینه جذب ایلدیلر ؛ شمعی بونلر الیوم قوللانلقده اولان لهجه لری شایان حیرت بر صحتله تثبیه قویولدیلر .

حتی آرتق دوغریدن دوغری به ، مشاهده ایلده اکتفا اولمئیور ، اصدار ایدیلن

سلسلہ ضبطہ و بوتون مفصلی حرکتوں قیدینہ مساعد آلتلر اختراعہ قدر واردیلر ؛ بو نوع ایلک تجربہ لر قوللر دو فرانس ده فیزیولوژی لابوراتوارنده اجرا اولدی ؛ او وقتدن اعتباراً ده بویوک مقیاسده اجرا اولان تجربہ لر نہایت مقایسہ لی صرف و نحو کرسیمسنہ ، ملحق بر صوتیات لابوراتواری احداثہ منجر اولدی . شو صورتلہ میزان صوتیات ده کیردی کہ ، بو اوافق بر انقلابک باشلانغی در .

لسان عالمترینک اوزون مدت اوغراشد قلی عامیانہ پسیقولوجینک مبہم و نا پایدار مشاہدہ لریہ اکتفا اولنہ رق دوغریدن دوغریہ تصوتہ عائد مشاہدہ احتمالی ده آ ز اولیور . روحیات علماسی ، لسانی حادثہ لردن استفادہ یولنی آرایہ رق یکی روحیات معطیاتی ایله لسانجیلری تنویر ایلدیلر ؛ فعالیت روحیہ دورینہ قاعد اولمیان لسانی بر واقعہ اولمدیغی کبی بونلرک تدقیقندہ پسیقولوجی کشفیاتندن استفادہ اولنماق ده ممکنسزدر . حتی لسان عالملرندن بر طاقملری بوتون لسانی واقعہ نک ایضاحنی پسیقولوجیدہ آرمایہ قدر ایلری واردیلر . بو بر آغیر خطادر ، فقط نقطہ حرکتی دوغری در .

عیی زمانده کلملرک تدقیقی یکیلہ شیور ، کلملر تدقیقنک تجدیدی ، لغتلرک اشتقاقی بر معاینہ سنہ دایانان و بصورتلہ تاریخی علم لسانہ استناد ایدن تاریخی تصوتک تازہ لنمہ سی دیمکدر . بر طرفدن کلملرک تدقیقی ، بونلرک دلالت ایلدکلری اشیانک تدقیقندن آریلہ میہ جنی آ کلاشیلدی . دیگر طرفدن مختلف طرفلرده حاضر لائمقدہ ، نشر اولمقدہ بولان لسان اطلسلری - فرانسه بونده شایان تقدیر بر تقدم احراز ایتمشدر - نتیجہ لرندن اہمیت قطعہ سی - چلمکدہ اولان تدقیق لغات ایچون مبہم برر آلت تشکیل ایتمکدہ درلر . بر کلمنک لاتینجہ دہ بولندیغی و بونک تصوتجہ دوغری بر ممثلی شمیدیکی فرانسلرلہ جہ لرینک برینسندہ موجودیتی ثابت اولدیغی زمان همان بو کلمنک نسلدن نسلہ سادہ جہ انتقال ایتدیکنہ حکم اولنور ؛ لسانی جغرافیاء اشیانک معاینہ سی و اشیانک تاریخی ایله مزج ایدلدیکی زمان بوسادہ رؤیتک ، غیر صحیح بر رؤیت اولدیغی اثبات ایتمشدر ؛ بو جغرافیاء ، معصومانہ بر صورتلہ بر لغتک غیر محدود عصر لرامتدادنجہ بقا بولدیغی ظن اولان بر آلائی مقبساتلرینی ظاہرہ چیقاردی . آرتق کوندن کونہ بنفسہ تبدل وظیفہ سنندہ مبالغہ ایدلدیکی کوریلیر ؛ اقتباس خصوصنی بر فرع کبی تلقی ایدلرک ، صوتہ وشکلہ متعلق بوتون تبدللری تبدل بنفسہ یہ عطف ایله او یولده ایضاح ایدرلردی ؛ حقیقتدہ اقتباس معتاد بر واقعہ اولوب لسانک انکشافندہ کی اہمیتی مرکون ده زیادہ تبارز ایتمکدہ در .

ایشته ، « تصوت قانوننك » شه ما طرزنده کی او چ دستورینك تطبیقی ، مشابه حرکت واقتباس یرینه هر طرفده دها مدققانه مشاهده و مرکب و مختلف حقیقتلر قامه ایدلمشدر . فقط فیلولوژینك ، فیزیولوژینك ، پسیقولوژینك ، لسانی جغرافیانك ، بالذات اشیاندقیقنك حقیقته پك زیاده تقریه مساعد اولملری و لسان عالمك اکثریا اچندن چیقيلماز واقعاتك اختلاطلرینی حسابیه قائمه سیله برابر بوتون تاریخی اصولك نقصانی ینه باقی قالیر . بوتون صحتیه اعتنایه ، بوتون ثروت و غنایه رغماً وضع ایدیلن دستورلر آنجق خصوصی واقعهلری ایضاح و خصوصی نتیجهلر احضار ایلر ؛ بلکه هر ذره سی حقیقت اولماسی محتمل اولان بر توز الده ایدیلیر ، فقط بونلر بر سیستم و بر وحدت تشكیل ایتمز . لسانلر تاریخنك تأسیسی بر آرائق علم لسانك انكشافنده اساس اتخاذا ایدلمشدی ؛ فقط تاریخ لسان عالمی ایچون بر واسطه در ، منها دکلدر .

۲

لسانیاتك انكشافی عمومی قاعدهلره اطاعت ایلر . بالذات لسان تاریخی بیله اوراده مشاهده اولنان انتظام ایله بونی کوسترمه یه کافی در . فی الحقیقه ، آوروپا و آسیا اراضیسی اوزرنده انتشار ایدن مشترک هند آوروپائی دیلینك اکتساب ایلدیکی تبدل معاینه ایدیلیرسه ، مضاعف بر حال کوریلور . تبدللرک مادی تفصیلاتی ایچون ، هر لهجه کندیسنه خاص یوللری تعقیب ایتمز ، که بوکون هند آوروپائی زمیره سندن اولان لسانلرک تمامیه بر برندن آیری صوتیاتی ، صرف و نحوی ، لغاتی وجوده کلمش و بونلرک اسکیدن وحدتلیینه عائد ایزلر یا بوس بوتون غیب اولمش و یا خود آنجق تجربه کورمش متخصصلرک فرقه واره جقلری درجه بی بولمشدر . فقط عینی زمانده مادیتلرنده تمامیه بر برندن آیری اولان بو تبدللر ، استقامت عمومیه لرنده تمامیه بر برلرینه بکزرلر .

تلفظ جهتیله ، تغیره دوچار اولان مفاصل همان هر یرده عینی در . شو صورتله ، عمومی بر اساس اولق اوزره ، کلمهلرک صوکلری باشلرندن زیاده تغیر ایتمشدر . هر ایکی حالده تحفظ حالی لسانیونی حیرته دوشورن لیتوانیا دیلنده کی منتهاده کی صائتلر اختصاره وطنینی تحوللره دوچار ایدلدیکی حالده کلمه نك اصلنده بویله برشی کوریله میور . هند آوروپائی دیلرینك دیکرلری ، دها آز محافظه کار اولدقلری جهته ، آزچوق تمامیه هند آوروپائی یه عائد منتهالرینی ضایع ایتمشلردر ؛ فرانسه زجه ده بوانه بیلن پك نادر هند آوروپائی کلمهلرده

بوکون یازیده دکلسهده تلفظده اک اوافق بر ایز کوسترمیورلر ؛ هند آوروپائی بر esti
کلهسی il es ده é ، donom ده don ، مفعول به ainam ده une اولمشدر ؛ شو une
کلهسنده کی e حرفی لاتینجه a نك صوك بر علامتی اوله رق یازیلوب فقط اوقونما مقدهدر ؛
ایشته حال هپ بویلهدر . بناءً عایه هند آوروپائی دیلارنده کلهلرک صوکنی بالخاصه ضعیف
تلفظ ایلک ایچون بولسانلرده عمومی بر میل واردیمک اولور .

هند آوروپائی دیلارینک شکلجه اولان انبساطی ده بوندن دها آز اولیان واضح
تمایلر عرض ایدر . مشترک هند آوروپائی دیلنده انعکاس پک چاپراشیق اولوب بر چوق
مختلف شکلری حاوی ایدی ؛ کلهلرک جمله ایچنده کی بر برلریله مناسبتلری مختلف ومتنوع
انعکاسی صورتلرله کوستریلیر . وبونک نتیجهسی اوله رق هند آوروپائی کلام عناصری
آراسنده مختاریتی پک کوشک ، سربست نظامده بز کومه حالنده بولنور ایدی ؛ بو ترتیب
فاعل اولان متکلمک هر هانکی بر مفهومه وبردیکی اهمیتیه تابع ایدی . عائله دیللری
آز چوق ارکن آز چوق چابوق و آاز چوق تماماً تکامل ایتدکجه انعکاسی قصر ایله
عاره نك عناصرینی دها زیاده صیقلاشدیردی . هند آوروپائی ده خبریه ، تمنیه وانشائییه
صورتلری بولنمقده ایدی ، بو حال هنوز یونان قدیم ، فرس قدیم ، وداسانسقریته سنده
باقی اولدینی حالده آاز صوکره لاتینجهده ، ایرلاندا جهده ، جرمنجهده ، ارمنیجهده ایکییه
وحتی اسلاوجهده بره ایندی ، ینه بویلهجه لاتینجهده اولدینی کبی ، قدیم یونانی ایله
تضاد تشکیل ایتک اوزره یکی یونانجهده ودا دیلنه مخالف اوله رق قلاسیق سانسقریت
وپراقریت ده ایکی صورت بولنور . ینه بویله هند آوروپائی ده بولان کلهلرک سکز حالی
آنحج قدیم هند ایرانی ده کوریلیور ، دیگر دیللردن ارمنیجه ، له ، لیتوانیا ، قدیم لاتین
کبی اک چوق محافظه کارلری بر ؛ روسجه کبی ایکی حال غائب ایتمشلردر . لاتینجهده اولدینی
کبی ، یکی یونانجهده قدیم یونانینک عکسنه آنحج ایکی ، ودا دیلنه قارشیده قلاسیک
سانسقریت وپراقریت ده ایکی حال واردر . ینه بویلهجه هند آوروپائی ده کی سکز حال آنحج
هند ایرانی نك اسکی شکننده تظاهر ایلر ؛ دیگر دیللردن اک چوق محافظه ایدنلری ارمنیجه ،
لهجه ، لیتوانیاجه ، اسکی لاتینجهده اولدینی بر ، یاخود روسجهده اولدینی کبی ایکی حال
محافظه ایتمشلردر . کلهلر آراسنده کی مناسبتلر واحوال ایله افاده ایدیلن معنا فرقلری
دیگر اصوللر ایله ادا ایدیلیور : بوده سربست اولان کلهلرک یرلری بولنورده ثابت قالمیه
تمایل ایتمکله حرف الصاق ، عاطفه ، حرف تعریف کبی خصوصی کلهلر قولالانمقده الده

ایدیایور . بو انبساط ضروریدر . عصری ارمیجہ کی بر لسانندہ اولدیگی کی هند
 آوروپائییدن آز مقدارده کی احوال اسم ثابت ومستقر ، مفرد ایله جمعه متحد اولان
 بر لسانندہ کی حاللر هر نقطه دن فرانسزجه نك حرف الصاقی Prépositions هر نقطه ده مقایسه
 ایدیلله بیلیر ؛ تاریخی نظر دقتہ آلمقیزین - ذاتاً لسانلر دائماً بویله جه تصویر اولنالیدر -
 بسیط وساده بر مشاهدہ ہر ایکی جهتد کی واقعہ نی بر سطح مستوی اوزرینہ وضعہ منتهی
 اولور ؛ یکی ارمیجہ در مجرد ایله مفعول بہک برو عینی اولیشی جملہ فعلیہ ده بولنان اسملرک
 محلتک ثابت اولماسنی انتاج ایتشددر کہ فرانسزجه دهده بویله در .

هند آوروپائی دیلارینک صوتی وشکلی انبساطی ، تفصیلات مادیہ ده مختلف اولمقلہ
 برابر ، تمامیلہ مشابہ تماملرہ افتقا ایتدکلرینی وآرالرنده نظر دقتی جالب بر موازنہ
 بولندیغنی کوستریور .

بالمناسبہ شویله کچرکن سویلیلم کہ ، چوق زمانلر فرقہ وارلمیان شولزومہ یعنی تاهند
 آوروپائیلمکدن بولندیغمز عصرہ قدر عالہ لسانلرندن ہر برینک انکشاف منحنیسنی
 تعقیب ایتک ضرورتہ ایریشیلیر .

چوق زمانلر مقایسہ جیلر ، ہر اسانک الک اسکی شکلرینی ، هند آوروپائی یہ تقریب ایله ایضاح
 ایتمکله اکتفا لازم کلہ جکی ظنندہ بولندیلر ، بلکہ ده حالا بو قناعتہ بولنانلری ده واردر ؛
 بو ، بر چوق شیلری تجاہلہ مساعد ، فائدہ لی ، قولایاقلی بر معاملہ در ، فقط سطحیدر . صحتہ
 ایضاحاندہ بولنمق ایستہینک یکی دورہ لری اسکیلرندن تجریدہ ، ماضی یی اہمال ایله حال
 حاضری توضیحہ حق یوقدر . لاتینجہ هند آوروپائییدن قوبہ رق شمیدیکی رومان دیلارینہ
 منتهی اولان بویوک شکل دکیشیکلککنک ایلک دمنده کی حالیدر ، وبورومان دیلاریدیکی
 حاللرہ کیرہ جکلردر . بویله جه هند آوروپائی نك esti سندنہ کی تحریفلر فرانسزجه ده
 (il) est وایتالیانجہ ده é اولمش ، و فقط تاریخی لاتینجہ ده esti دکل est شکلندہ اولدیغندن
 بونک دہا اول واقع اولدیگی تحقق ایتشددر ؛ هند آوروپائی نك oinam نی فرانسزجه ده
 تمیل ایدن une ، لاتینجہ unam دہ کی a نك اختصاری وپک بارز اولان صوک فصلہ انفیہ
 ضعیفی ایله استحضار ایدلمشدی . ینہ بویله جه هند آوروپائی دہ کی سکز حالہ عائد تحریفات
 زنجیرینک تدقیقلہ فرانسزجه ده بولنرک زائل اولیشی دقتہ شایانددر ؛ دہا لاتینجہ نك دور

تاریخچیدن اول، شبهه سز مشترك ایتالی دورنده مفعول عنه ایله آلیت حالی یکانه بر قالبده مذاب اولمشدر؛ اسکی لاتینجهده حالا مجرددن فرقلی بر منادا وارددر؛ فقط یالکمز مفردده و یالکمز ایکنجی حاندهدر؛ لاتینجهده ینه مفعول عنه اولان Karthagine دن آیری Karthagini شکلنده بر محلی مفعول وار؛ فقط مفردده و صیقی صیقی به متعین شرائط تحتندهدر. بو مفعول محلی قلاسیق دورده غیب اولمه یه میل ایتمشدر؛ دیگر حاللر ادبی لاتینجه دواء ایتدیکی مدتیجه ثبات ایتدیلر؛ غالیانک رومان لهجه لری یارلمه یه باشلانجه، بونلرده آنجق سکمز حاللر ایکیمی کوریلور؛ آنجق اون دوردنجه عصرده، فرانسیزجهده بونون حاللر غیب اولدینی تاریخده، دور تاریخیدن اول باشلامش اولان هند اوروپائی ده کی احوال اسم، ایتالی زمره لرده خراب اولمشدر دینیه بیایر بونک ضروری نتیجه سی اوله رق کله لک جمله ایچنده کی صیره سی نابتمشه یه باشلامش، آنجق عصر حاضرده بو انکشاف نهایته ایرمشدر. بناء علیه لسانی تکاملده بر تبادی وارددر، و بونمادی تبدل شرطلرینی تعیین ایدن اسبابک ثباتی کو-تیر.

لسان تبدللر آنجق اقسامندن اولدقلری انبساطک هیئت عمومی-نی نظر دفته آملقه نه طرفه توجه اولدقلری آکلاشیلیر؛ عینی بر تبدل کندینی میدانه چیقاران احواله کوره تمامیه مختلف بر معنایه کلیر بر لسانده وقوعه کلن تبدللری او لسانک منظومه عمومی سی ایچنده تفحص ایتک و تفصیلاتدن بریسی بونک خارجنده تدقیقه قاریشماق هیچ دوغری دکلدر.

ایشته بوندن دولایی لسانی تحوللرک نه صورتله وقوعه کلدکلرینه دائر قانونلری بر وجیزه شکله قویماق ایجاب ایدر. بو صورتله، تصوت قانونلرنده اولدینی کی تاریخقانونلر، یاخود شمدی آله بولنان علم لسان کتابلرینی دولدوران مماثلت قانونلری دکل، بر دیکل یالکمز بر انبساط آننده قیمتی اولانده دکل، بالعکس هر زمان تطبیقنه محل بولنان عمومی قانونلر تعیین اولنور؛ بو قانونلر هر هانکی بر لسانله تحدید ایدلمیه رک، بالعکس بوتون دیللره شاملدر. وشوکاده دقت اولنسوز، بو قانونلر نه فیسولوژی ونهده پسقولوژی قانونلری اولمیه جق، علم لسان قانونی اوله جقدر. مثلاً ایکی صائته آراسنده کی صامته لرده بعض تبدللره میلانلر تثبیت اولدینی کی، مشاهده ایدیلن تحوللرک شویله، بویله احوال ایچنده دکل، هیچ دکله تلفظده کی موقعی اعتباریه عمومی بر قاعده یه ربط اولنه بیله جکینی معاینه ایتک اقتضا ایدر. اکر، ایلک باقیشده منظره لری متخالف اولان شو تغیرلرک هپسی صائته لرک

تلفظندہ کی قوتك آزمائش سندن ایلری کلیورسہ، ایکی صائتہ آراسندہ کی صامتہ لری تمیزایدن
 بو خصوصى ضعفك سببى آرامالی در؛ بناءً علیہ سبب بالذات و جیزد دن چبقار؛ هجاده
 صائتہ لر اعلا درجہ ده آچیق، اصغری مرتبہ ده معضلمنمہ یه متحمل عنصر دندرلر؛ ایکی
 صائتہ آراسنہ قونان برصامتہ کندیسندن مقدم و مؤخر کلن عناصر صوتیہ یه انطباق ایله،
 بر انفی یاننہ قونیلان صائتہ نك انقیامکہ اولان میلانی کبی، صامتہ لرده صائتہ لرہ تبعاً تلفظ
 اولنمہ یه میل ایدرلر.

هر یرده و دائماً لسانلر عدم وحدتی فسخه، و صرفده وظیفه و معنا ایچون وحدت
 شکل تأسیسنہ مائلدر. بو نتیجه مختلف واسطہ لرله آلدہ ایدیلر، اکثریا برسیاقلک تصحیحی
 ایله مثلاً فرانسزجه ده جمع متکلمك ons ایله نہایتلنمہ سی کبی، پك عمومی طرز لردن
 بریسی ده چوق چاراشیق ولان شکلرك برطرف ایدلمہ ی در. تشکملری و انحنالری
 flexion دیگر اشکال فعلیہ دن آقیری اولان یکی فرانسزجه نك J'aimai, je fus, je dis
 شکندہ کی ماضی معینی شمدی تمامیلہ ترك اولنمشدر؛ پك اطرادسز اولان بو شکل، محلی
 عوام فرانسزجه نك تأثیرینہ تابع یرلرده یاشامقدہ در؛ حال بوکە شمدیکی فرانسزجه،
 حکایه حال، فی الماضی Imparfait دن باشقه، آنجق بر اسم مفعول علاوہ سیلہ حصوله کلن
 ماض شکلرندن غیریسنی طانیماور. بویله لسانده وقوعه کلن اکسیلمه عارضی و تصادفی
 دکلدر؛ اسلاوجه ده ده عینی حال کوریلیور. عمومی اسلاوجه ده ده فرانسزجه نك ماضی،
 معینہ بکزر برماضی و ارایدی؛ بو ماضی بعض لهجه لرده ساده لشدیرلدی؛ روس ولهجه دن
 پك ارکنجه قالقدیغی کبی شمدیکی صربجه ده ده استعمالدن قالقیور؛ اسلاوجه ده فرانسزجه
 کبی یکانه ماضی بی افاده ایچون اعتباری برشکله میل ایدیور. ایران و هند دیلری ده عینی
 انبساطی عرض ایدیورلر. عینی عمومی شرطلر آلتندہ، صرفده عینی شکلرده تبدلار
 تحقق ایدیور، و بونده بوتون متقابل نفوذ شبه لری خارج قالیور. کرك شکله و کرکسه
 تصوته عائد عمومی قاعدہ لر تحریری بوندن بویله علم لسانده کی باشلیجه موضوعلردن بریسنی
 تشکیل ایتلیدر. فقط بالذات تعریفلری مقتضیاتندن اوله رق بو عمومی قاعدہ لر لسان
 عائله لری حدودلرینی اشار؛ بوتون انسانیتہ تطابق ایلر.

هند اوروپائی، او قدر بویوک، او قدر متخالف و تدقیق ایچون اوزون بر زمانه عائد
 اولان لسانلر عائله سی، نتیجه لری عمومی بر قیمت ادعاسندہ بولنق ایچون پك واسع
 برمشاهده میدانی احضار ایلر. هند اوورپائی عائله لسانیه سندہ بولنان لسانلر آراسندہ ی

قرابت تجربیه بی تغایط ایدر اعتراضده بولونلما ایدر . ایکی دیل آراسنده کی قرابت ایکیسی آراسنده کی رابطه نك بقاسنه مداخه ایتمز ؛ یا لکنز بر واقعه تاریخییه فرض ایدر : اقربا اولان دیلار ، ماضیده کچمش بر دورده ، بر اولان لسانلردر ؛ صوکره ، بر مدتی متعاقب ، بر دیل قونوشان افراد هر هانکی بر سبیله شویاه بالاستقلال انبساط ایتک اوزره بر برلرندن آیرلشلردر . ایشته شوتعرفدن آ کلاسیلورکه ، بر دیل قونوشانلرک بر برلرندن آیرلقلری کوندن اعتباراً ، بر برندن فرقلی ایکی انبساط قارشیشنده بولندیغی کی عمومی علم لسان محاکمه لری ایچنده هر برینک کندیسنه خاص برر قیمتی اولان بر برندن آیری ایکی انبساط قارشیشنده بولنیور . آیرلقدن صوکره کی ایلک زمانلرده معاینه ایدیلن آیرلش غروپلر علم لسان نقطه نظرندن بر برینه مشابه شرطلر عرض ایدرلر : اووقت تدقیقات بعض جهتله بک خصوصی منفعتلر عرض ایلر . بالاخره شمعی هند اوروپائی عائله سی دیلارنده اولدیغی کی لسانلر ده ازیاده تخالف ایتدکجه بر برلرندن او قدر آیریلیرکه آیرلرنده مشترک برشی قالماز - شمعیکی روسجه ایله انکلیزجه آراسنده نه مشابته وار ؟ - بونلرک مشابهلری عمومی علم لسانجه تمامیه مختلف لسان عائله لری لسانلرینک آراسنده کی مشابهلر کی در . شو ایکی حدمنها آراسنده تصوری ممکن هر تورلو بکنزه میشلر واردر . وایشته بوندن دولایی عمومی لسان علمنده قیمته بها تقدیر ایدیله مین نامناهی متنوع تجربه لره ساحه آچیلمشدر .

مع مافیه ، دیلار عائله لرینک ثبت ایدیلن واقعه نك اجراسنه مساعد اولدیغی قدر ، دیکر لسان عائله لرینک انکشافی اوزون اوزادییه تعقیب ایدیلنجه یه قدر بیان ایلدیکمز نتیجه لر حقنده شبهه ایده جک برری چیه بیلیر . بو عائله لرک بولندقلری مختلف شرطلر ، تبعدده کوستردکلری متنوع ترکیبلر یا لکنز هند اوروپائی دیلارینک تدقیقندن الیه ایدیله جک عمومی نتیجه لرک قیمتی تخفیفه مساعد ایدر جکلردر ؛ بونلر هند اوروپائی دیلارنده مختلف تصادفلردن دولایی هنوز وضوح ایله وضع ایدیله مین بر طاقم مسئله لرکده وضعنه مساعد ایدرک ، بلکه ده بر طاقم مهم فقط از آشکار اولدقلرندن بوکونه قدر کوزدن قاچش تفصیلات اوزرینه نظر دقتیزی جلب ایلر جکلردر . هند اوروپائی مقایسه لی صرف و نحوی بوتحریانه نمونه لر عرض ایله وثبیت ایلدیکی اصوللر بویولده چالیشانلری اطرافی یوقلایه رق یورومک زحمتندن قورتاره جکلردر . بعض غروپلرک مقایسه لی صرف و نحوی - مثلاً السنه سامیه وفین اوغر عائله لری - اولدجه ایلریله مش بولنیور ؛ ینه بویله جه تورک ، تاتار ، بانتو ،

جنوبی قافقاسیا ، مالزیا عالیہ لری ایچون ایشہ باشلانیش وبر استفادہ تأمین ایدیلہ بیلہ جک مرتبہ ایلری یہ وارمشدرد . دها منتظم بر ترتیبده مختلف غرویلرک مقایسہ لی صرف و نحو لری تشکل ایتدجک . عمومی علم لسانک قانونلری دها زیادہ صحت و دها ای وضوح کسب ایلہ جک و لسانی واقعہ لری تمامیلہ اخذ و اقتباس ایدہ جکدر .

اسکی عمومی صرف و نحو بحق سقوط ایتشدرد ، چونکہ بولوق *logique formelle* صورتی منطقک بحر کزجه سنہ علم لسانہ تطبیقندن عبارت ایدی . حالبوکہ لسانیاتده نطقک *catégorie* مقولاسنک یری یوقدر . یکی عموم لسان علمی ، بوتون دیلار و بونلرک بوتون دورہ لردہ کی انبساطلری وزرندہ اینجہ دن اینجہ یہ واوزون اوزادی یہ اجرا اولنان تدقیقات اوزرینہ قورولمش ، تشریح و فیزیولوژینک نازک و دقیق مشاهدہ لریلہ زنیکیلشدیرلمشر ، یکی پس یقولوژینک انفسی نظریاتیلہ تنویر ایدلمش اولدیغندن اصوللری و فکرلری تمامیلہ دیکشدرمشدر ؛ خصوصی واقعات تاریخیہ یہ ، برهیئت مجموعہ ، برسیستم وضع ایلیور .

۳

قونولان بوتون عمومی قانونلر ، شو تحریاتک هنوز قاورادقلری قانونلر ، مقیددرلر بونلرک بر قصوری وار : بونلر امکان بیان ایدرلر ، وجوب افادہ ایتمزلر .

بو قیلدن اوله رق صامتہ لرک ایکی صائتہ آراسندہ کی ضعیفلکی حقندہ قانون ، صائتہ لر آراسندہ کی صامتہ لک بعض دیلارده غیر محدود بر زمان بقا بولماسنی منع ایتمز . « یوز » معناسنه کلن هند آوروپائی کلمہ سنده کی صائتہ لر آراسندہ کی « ت t » ، سانسقریتده کی *satam* ولاتینجده کی *centum* ک « t » لری زمانمز رومجه سنک *ekato* کلمہ سنده دوروب دورییور ؛ « اون » معناسنه کلن هند آوروپائی کلمہ سنک ایکی صائتہ آراسندہ کی کی مثلاً لاتینجہ نک *Decem* کلمہ سنده کی *k* هیچ بوزولمقسزین یکی رومجه ده *deka* صورتندہ یاشیور . ینہ بویله جه لیتوانیاجده ده ، اسلاویاجده ده « آنہ » معنہ سنده کی کلمہ ده ایکی صائتہ آراسندہ کی « t » و داسانسقریتجه سنده کی *Mâta* اولدیغی کی حالی اوزره قالمشدر ، لاتینجده ده *Mater* لیتوانیاجده ده *Mote* رومجه ده *manmâtere* صربجه ده *mati* بوقیلدندر . صایدیز مثاللر کتیرلمہ سی قولای اولان بویله ایکی صائتہ آراسندہ کی صامتہ لرک آز دوت بیک ییللق بر حیاته مالک اولدقلری ونه زمان تغیر ایدہ جکلرینده ده برعلامت یوقدر .

بناءً علیه عمومی و تاریخی تصوت و یا شکلیات قانونلری هیچ بر شئی ایضاچه کفایت ایدہ منزلر ؛ بونلر لسانی واقعہ لک انبساطنی تنظیم ایدن ثابت شرطلری بیان ایدرلر . حتی ہر نقطہ تام و دوغری اولہ رق بونلری تعیین ایتک ممکن اولسہدہ ، استقبالدہ وقوعہ کلہ جک بر تکاملی اوکجہ دن کورمک امکانی بولنہ ماز ؛ بوایسہ فانمام بریلکی علامتی در ؛ چونکہ بویا جہ بیلینن احتماللرک تحقیقنی تحریک ایدن ویا بوکا مساعد بولنان متحول شرطلری کشف ایتک قالیور . عمومی علم لسانک تأسیسندن حاصل اولان ترقینک قطعی اولہ بیلمہ سی ایچون بوقدرلہ اکتفا ایدیله مز .

تعیینی اقتضا ایدن عنصر متحولہ ، بدیہیدرکہ ، عضولرک تشریحی بنیہ سندیہ و یا خود بوعضولرک ایفا ایلدکلی وظیفہ لرده تصادف ایدیله مز ؛ وظائف روحیہ نک جریانندیہ بوکا راست کانہ مز . بونلر ہر یردہ حس اوانہ جق درجہدہ عینی اولان ، وبالذات تحول اساسلرینی محتوی بولنان ، ایکنجی درجہ معطیات در . فقط بعض احوالی متمادیا تحوللری بعضاً آبی ، بعضاً بطائیلہ تحریک ایدن ، لکن تمامیلہ انقطاعہ اوغرامیان بر عنصر واردر . بودہ جماعتک بنیہ سی در .

ایشتہ بوکا مبنی دلیل بر علی الاعلا واقعہ اجتماعیہ در . اسانلردہ ، کندیسنی قونوشانلرک خارجندیہ بر موجودیتہ مالک اولمادیغی اکثریا تکرار ایدلمشدر ، بونک ایچون بونلرہ مختار بر موجودیت اسنادی ، بر موجودیت مخصوصہ ویرلمہ سی بر اساسہ استناد ایدہ مز . بوشئی بر شہادہ در . فقط قضایای بدیہیہ نک اکثریسنی شامل دکلدور . چونکہ بر لسانک حقیقتی جوہری برشی دکلسہ دہا آزموجود دکلدور . بوشئیت عینی زماندہ لسانی واجتماعیدر . لسانی در : چونکہ بر لسان افادہ ایچون مرکب واسطہ لردن مرکب برسیستم تشکیل ایدر ؛ بوسیستم اولیلہ برشی درکہ اورادہ ہرشی بر برینہ مربوط اولور ، وبونک ایچندیہ بر فردک ابداع ایدہ جکی یکیلک تمامیلہ اوسیستمہ او یغون کلزسہ ، یعنی لسانک عمومی قاعدہ لریلہ ہم آہنک اولمازسہ کوجکلہ طوتونہ بیلیر .

دیگر باقیمدن دہ لسانک سئیتی ینہ اجتماعی در . بوشئیت ، لسانک معین بر طاقم افراد طرفندن قونوشانلرہ عائد اولمسیلہ ، عینی غروبک آ کلاشمہ سنہ واسطہ اتخاذاولنمسیلہ وغروب اعضاسندن هیچ بریسنک اونی تغیرہ حق اولہ مامسیلہ ثابتدر . لسانک آ کلاشیلحق لزومی بیلہ امکان درجہ سندیہ استعمالندیہ وحدتی ایجاب ایدر ؛ ہر تورلو فردی تحریفاتک تصویب ایدلمہ سنی ایستہ مک کولونج اولور . وزمانمزدنی جماعتلرنندیہ حتی جماعتجہ عرفاً قبول ایدلمش

اولان لسانك قاعدولرینه اطاعت ایده میهن وطنداشلر جماعتدن خارج طوتیلور ، موسیو بر آ لك Essai de semantique « علم وضع » ه دائر تجربه [*] آدلی اثرنده محق اوله رق دیدیکی کبی هر فردك لسانی تغییرده کی حریتك تحدیدی « لسانك آ کلاشیلمه سی لازم کلمه سنددر . نصل که جماعتی اداره ایدن قانونلرکده آ کلاشیله بیلیر اولماسی شرطدر . ایشه بوکا مبنی بنیه اجتماعیده وقوعه کله جک هر تورلوتعدیلات لسانك دروننده انبساط ایلیه جکی شرائطك تبدیلیه افاده ایلیه بیلیر . لسان مختاری حائر بر مؤسسهدر . بونك عمومی انبساط شرطلری صرف لسانیات نقطه نظرندن تعیین ایدملی در . عمومی علم لسانك موضوعی ده بودر . بو علمك تشریحی ، فیزیولوژی و پسیقولوژی شرطلری واردر . عمومی علم لسان قانونلرینی تدوین ایچون شو او چ علمك بر چوق نقطه لرده کنیدیسی تنویر ایتدیکی نظر دقتده طوتلملی در . فقط لسان اجتماعی بر مؤسسسه اولمق اعتباریله ، علم لسانده اجتماعی بر علمدر . لسانده کی تحو لك سببی آ کلامق ایچون یکانه مراجعت ایدیله جک عنصر تحول ، اجتماعی تحولدر ؛ لسانی تنوعات او اجتماعی تحولاتك بعضاً دوغریدن دوغری وبلا واسطه ویا بالواسطه ودولایسیله حاصل اولمش بر نتیجه سیدر . بونکه تاریخه ، بسیط خصوصی واقعه مراجعت آ کلاشیلماسون ؛ واقعا هر نه قدر اجتماعی بنیه تاریخله مشروط ایهده ، لسانی تحوللری دوغریدن دوغریه تعیین ایدن بالذات وافات تاریخیه دکدر . لسانك شرائط موجودیتنی تعدیل ایده بیلن شی یالکیز جمعیتك بنیه سند کی تبدللردر . هر هانکی بنیه اجتماعییه مقابل اولدیغنه مبنی ونصل عمومی بر طرزده ، بنیه اجتماعیده کی تحوللرک بنیه لسانیده کی تغیرلرله تفسیر اولنه جغنی تعیین ایتك اقتضا ایدر .

[*] عربجه ده کله لرك وضع اولندقلری معنایه متعلق بر مبحث واردر . وندن دولایی بویله ترجمه ایتدك . لسان علمنه مخصوص بو مبحثه کله لرك دلالت ای . کاری معنا ندقیق ایدلیدی جهتله بوکا مبحث معانوده دینه بیلیر .